

TEKNİK DİLE DAİR

Edebiyat meselesi olan dili bir mühendislik dergisinde söz konusu etmek belki garip gelecektir. Fakat mühendislikte matematikten başka anlatım aracı olarak kelimeler de kullanıldığına göre kısaca bu noktanın incelenmesi yerindedir sanıyoruz.

Teknikte her ileri adım yeni bir kavram demektir. Kavramlarsa matematik ifadelerini rakamlar veya harflerle gösterilen bir takım eşitlik veya eşitsizliklerde bulurlar. Ama bu ifadeler tarife gelmedikten sonra neyi anlatır bize Tarife bildiğiniz gibi eksiksiz fazlasız «Yeni Kavramı» kelimeler yolu ile veren diğer bir kavram silsilesidir. Şu halde tarifi istenileni tam anlamıyla verebilmesi için kelimelerin çok iyi seçilmiş ve dizilmiş olması gerekiyor. İşte bu noktada kullanılan dilin gücü önem kazanmakta ve bizim gibi batı tekniğini yeni yeni almağa başlayan milletler için durum bir problem olup çıkmaktadır.

Edebiyatta manevî kavramlar nasıl diğer dillerden yapılan çevirilerle fikir hayatımıza giriyorsa teknik kavramlarla da ilk tanışmamız teknik çevirilerle oluyor. Şu halde yeni canlı ve öz dilimizden büyük ölçüde yararlanarak doğacak olan Türk teknik dili bu yönde şekillenmelidir. Üzücü hal şu ki yapılan çevirilerde yeni, anlaşılabilir bir teknik dil yaratma çabası seyrek görülüyor. Çoğu kere temel kavramlarda dahi birden fazla karşılık kullanılıyor, dolayısıyla zihin sık sık bocalıyor, bunahıyor. Bazen aynı konudan söz açan iki kitapta sistematik olarak başka ifadeler kullanılmakta, hattâ yeni kuşaklara gülünç gelecek bir takım arapça «terkipler» bol bol «istimal» edilegelmektedir. Bizce bu teknik öğretimi ve uygulamayı ağır bir şekilde zedeliyor. İlk okuldan beri «Artı», «Eksi» terimine iyice alışmış, ana dilinin kökünden geldiği için de ilk karşılaştığında bunlara şaşırmadan bir anlam yükletmiş o-

Yazan
Durukan İŞGÖR
Yük. Müh.

lan liseli, üniversitede bir öğretim üyesinden «zait» nakış sözlerini iştirince bir garip sıkıntı duymaktadır. Akşam bu tip bir kitaptan aydınlanmağa çalıştı mı sıkıntı artar, psikolojik bir geritepme ile içine bir isteksizlik çöker, bundan sonra rahatça kitabı bir kenara bırakacağını tasarlamak zor değildir. Görüşümüz şudur ki, teknik öğrenime gelen genc, dil bakımından kolayca yeni kavramlar dünyasına girebilmeli, gerek ders kitapları gerek derslerdeki ifade her yerde her zaman meslektaşları ile rahatça anlaşmasına yarayacak nitelikte olmalıdır.

Ana dilin güçlü kaynaklarından yararlanarak kurulacak yeni «Türk Teknik Dili» öğretim kurumlarını anlaşılabilirliği ve kesinliği ile daha yüksek bir başarı yüzdesine ulaştırmakla kalmıyacak, yurt içinde son yıllarda gelişmeğe başlayan sanayi kollarında da hayırlı tesirini gösterecektir.

Bilindiği üzere teknik kuruluşlarda mühendis genellikle öncüdür, düşünen yol gösteren insandır. Şu halde uygulanacak fikirlerin apaçık, kesin ve anlaşılır biçimde yukarıdan aşağı inmesi gerekir. Her basamakta bir başka türlü yorumlanan teknik emir gene en alt kademe ile emri veren mühendisi karşı karşıya getirecek, böylece zaman kaybı ve peşinden para kaybı karşımıza dikilecektir. Dilin bir örnekliliği, ana dilden tü-

remesi bu sakıncaların çoğunu siler götürür sanıyoruz.

Neden teknik dil için ana dilin yardımını bu kadar titizlikle istiyoruz? Durumu şöyle açıklayalım:

Bir soğuk demirciye fretli kolon bağlatacağımızı düşünün; ustaya bunu uzun uzun anlattıktan sonra yaptırabilirsiniz. Ama işe «fretli kolon» tabiri kullanılmadan girilse ve sargı demiriyle direk demirlerinin bağlanacağı söylene problem daha açık olarak ustanın önüne getirilmiş olur. Mühendisler iş hayatında çok görmüşlerdir; meslek kademelerinde aşağı inildikçe tabii bir eğilimle frenkçe teknik terimler türkçeye benzetilir veya türkçeleştirilir. Gro-Beton yerine Kuru-Beton, Tabliye yerine Hasır v.s. gibi... Bu zorunluluktur. Halk adamı duyduğu kelimeye hemen bir anlam yükletmeğe çalışır. Fakat çoğu kere verdiği anlam kelime yabancı kökten olduğu için yanlıştır. Bu yüzden anlaşmada bir takım zorluklar, istenmeyen sürtünmeler doğar.

O halde teknik dilde neden halk dilinden, ana dilden enine boyuna faydalanmalıyız? Alınan yahut türetilen terimler belki kullanıldıklarında eski anlamlarından pek az şey taşıyacaktır; fakat kazanıkları yeni mânalar frenkçe veya arapça kelimeler gibi yadırganmıyacak, kavrayış çok kolaylaşacaktır. Bunun için yazılan teknik eserlerde özellikle yapılan çevirilerde kavramların elden geldiği kadar türkçeleştirilmesi yönüne gidilmelidir. İlk okuldan başlamak üzere bir teknik dil geliştirilmeli, yüksek öğrenimde de gelişim zinciri koparılmadan bütünlenmelidir. Ayrıca bir kanaat olarak kendi meslek dalımızda kavramları karşılayan terimlerin ehil bir topluluk tarafından sürekli olarak incelenerek yadırganmıyacak karşılıklarının bulunmasını ve yayınlanmasını ileri sürüyoruz. Böylece işçiden mühendisine kadar rahatça anlaşma, imkânı verecek olan ortak bir dile ha çabuk varmaz mıyız?

Sayın okuyucularımızın yeni yılını kutlular, sağlık ve başarılar dileriz.

Saygılarımızla
T. M. H.